

סיפרו של עמוס קינן, „שואה 2“, העומד להי- פיע בימים הקרובים, בוודאי יחולל ויכוח מר- אין זו יצירה שקל לרדת לעומקה. אפשר להסיר ממנה קליפה אחרי קליפה, לגלות בה משמעויות נוספות.

לכאורה זהו סיפור על שואה חדשה. מדינת-יש- ראל נופלת. שרידי הפליטים מועברים למחנות-הש- מדה. אלה הם מחנות מיוחדים, שמעטי-פליטים ממלאים בהם את מקום השמיים, ולא ברור היכן הם נמצאים, מיהו המפקד, מי הם השומרים, ומי בעצם השמיד את המדינה.

כעבור כמה פרקים מקבל הקורא את הרושם שבעצם אין המדובר כאן בשואה לאומית, אלא בי- שואה אוניברסלית, וכי קינן מתאר באופן סימלי, את מצבו של המין האנושי בכללו.

אישים במרוצת הספר מתעמקת גם תחושה זו,

ונדמה כי קינן אינו מדבר כלל על שואה העומדת להתרחש בעתיד, אלא על מצב הקיים כבר עתה, וכי למעשה השואה מתרחשת כבר עכשיו. מדינת- ישראל של קינן - זו שהיתה פעם, בארץ הנוס- טלגיה - כבר הולכת ומושמדת לעינינו. מי שרוצה להבין את היצירה כך, יכול לראות במצב הקיים במדינה את השואה.

על רקע זה, אפשר גם לפענח את הפרק המובא בעמודים אלה. ה„מצורעים“ הם יוצאי-הדופן, ש- חרי הצדק והשלום, במדינת-ישראל. בכתבותיו הש- תמש קינן לא פעם בדימוי זה. ייתכן שאפשר לראות בד”ר זילברשטיין את דמותו של ד”ר אמנון רי- בינשטיין, שקינן גינה לא פעם את אי-יכולותו לש- תפועולה עם אנשים החושבים כמוהו, מחשש פן ייזק מן התווית הרדיקלית שדבקה בהם. אולם זהו, כמובן, רק פירוש.

אני המתצורעים

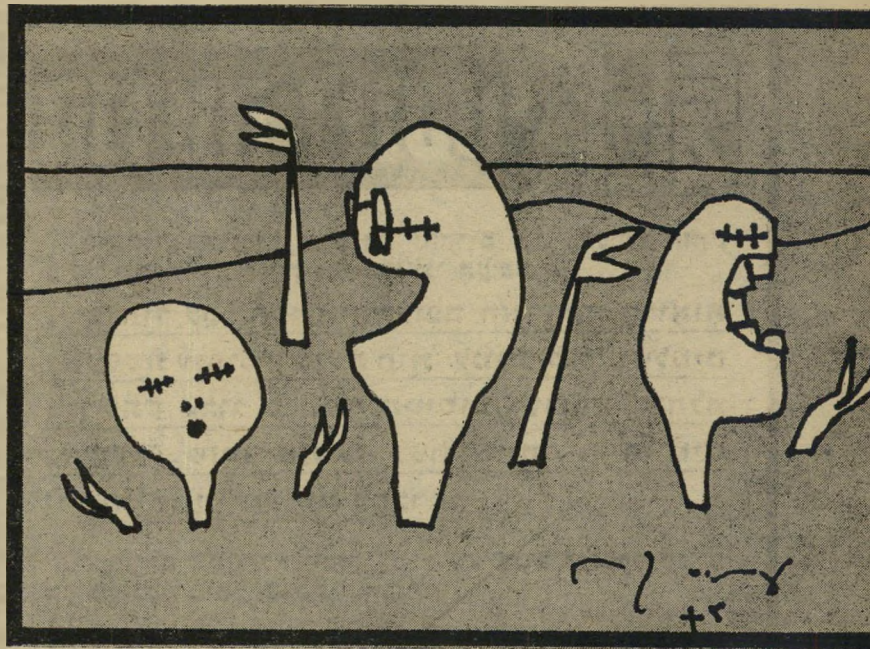
אני זוכר איך זה התחיל אצל זילברשטיין. דווקא כולנו אהבנו אותו. זילברשטיין בא ממישפחה מיוחסת מאד, שנתנה לעולם אספניאמנות רבים, שופטים עליונים, עסקני- ציבור רבי-פעלים וגם כמה נשים יפות. זילברשטיין לא היה מסוג העשירים החדשים וגם לא מהאוטודידאקטים שתמיד חסר להם משהו, איזשהו דבר או פשוט נושא שלם שעליו פסחו מתוך אי-יכולת או בערות כסוית. הוא עבר את המסלול הרגיל של כך טובים, הגיע אפילו לקצונה בצבא בטרם הלך להשלים את לימודיו באוכספורד, ידע לרקוד ולהתלבש, היה הולך להצגות-תיאטרון והתחתן עם בת-כיתתו.

האמת היא שלא ציפיתי כלל לראות אותו בינינו, כאן. הייתי בטוח שמת מות גיבורים בקרב על תל-אביב. אנשים כמותו היו תמיד אלה שנהרגו ראשונים בכל מלחמותינו. כאשר שאלתי אותו על כך, חייך בכיישנות ואמר ששהה בחו”ל ביום שבו פרצה המלחמה, ולמרות מאמציו לא הצליח להשיג מקום במטוס הראשון. כאשר הצליח סוף-סוף לעלות על מטוס, וכאשר ניגלו חופי הארץ הכחלחלים, ניראו למטה תימרות עשן, וממיגדל-הסיקור הבוער של תל-אביב התקבלה הוראה אחרונה לנחות נחיתת-אונס לרגלי צוק מצדה. השאר ידוע.

הנהלת המחנה, שמסיבות בלתי-מובנות לנו באה לקראתנו בהרבה-הרבה עניינים, הקימה אגם נאה, ובאמצעותו אי קטן המיועד למצורעים.

בוקר-בוקר, בלכתנו לסיבולתינו, אנחנו נוהגים לעבור ליד האגם ולהתבונן במצורעים מרחוק, ולא בלי שמץ של קינאה. אלה מאיתנו שיש להם מישקפות, מסתכלים מבעד למישקפת ומדווחים לקהל-הסקרנים על כל תנועה מתנועותיהם של המצורעים הכלואים באי, למותר לציין שעל מימי האגם לא שטים ברבורים צהורי-צוואר, אין בו מיפרשיות, נערות שזופות במותניים חלקות וצרות לא מתיוות קצף במשובה, דגייזוב לא מתעופפים לפתע אל האוויר, צימחייה שעירה ועבותה אינה מקנה מחסה לזוגות אוהבים, ועופות-מים אינם עטים בצריחה על טרפם.

מי שמחפש נוף ימצא באגם שלנו רק את האנטי-תיזה שלו. ואף-על-פי-כן, זהו האגם שלנו, אלה המצורעים שלנו וזה השעשוע שלנו.

בימים הראשונים, היה זילברשטיין כמו כולנו. פעם אחת אפילו נודמן לו להיות התליין באתר מהתוצאות להורג, ואני זוכר מה אמר לו לקורבנו בדרכו האחרונה: היום אתה, מחר אני, כולנו בסירה אחת. שותפים לאותו גורל. היה אמיץ וזוק גם אתה, כי עלי הוטל התפקיד הקשה להמשיך במקום שבו אתה הפסקת.

הקורבן, בחור צעיר, הביט בו בתודה וביקש רק בקשה אחת: שימסרו לאמר את החולצה שלבש באותו יום.

זילברשטיין הצליח, במאמצים רבים, לאתר את האם, ומסר לה את החולצה במרידיו. האם תפרה את השרוולים ואת הצווארון, מילאה את החולצה בקש ושרפה אותה.

זילברשטיין היה אחד הראשונים שגילו את המצורעים בתוכנו, והיה זה הוא שהשפיע על כמה מהם, בדרכי נועם, להיבדל מהכלל ולפרוש אל אי המצורעים.

קשה לי לזכור מי היה המצורע הראשון, אבל ועדת-מתנדבים, שיוזמה ופעילה ראשי חיה זילברשטיין, איתרה אותו. הוסכם על דעת הוועדה שתהיה זו אכזריות לשלוח איש בודד אל האי, אבל זילברשטיין דיבר על ליבו ואמר לו, שלפי כל הסימנים לא ירחק היום בו יתגלו מצורעים נוספים, ואז לא יסבול מבדידות. התברר שהייתה זו טעות.

השכלנו אותו אל האי, וימים רבים היינו מתבוננים בגסיסתו האיטית. לא היה שום אוכל על האי, בימים הראשונים לא עשה מאומה. רק עמד על החוף וזעק, זעקות לא- מובנות, בגלל המרחק. הייתי מתבונן בו במישקפת ומבחין שאונו הימנית מלבינה. כפי הנראה הבחין גם הוא בכך. ביום הרביעי, התחיל למשוך באוזן שלו בפראות, וביום החמישי הצליח לתלוש אותה. מה רבה הייתה פלצות כולנו כאשר ראינו אותו שם את אוזנו בפיו ואוכל אותה.

אוי למצורעים, אמר אז זילברשטיין ומהה דימעה.

וכך היה אותו אומלל ניוון, משך ימים ושבועות, מבשר עצמו, עד שלא נותרו לו

הצרעת הינה מחלה המתפתחת באיטיות מחרידה. יכול אדם להיות מצורע שנים על נבי שנים מבלי לדעת זאת, ומבלי שאיש מהסובבים אותו יחשוד בו. מה נורא הרגע בו מתגלה האמת, שאותו איש אשר במחיצתו שהית תקופה כה ארוכה והתרגלת לתת בו אמן ולחלוק עימו את סיבלך ואת שמחותיך, אכן היה כל הזמן מצורע.

כאשר מתברר לך שידידך הטוב ביותר מצורע, אתה נפגע עד עומק נשמתך. ולאחר העלבון הצורב, בא גם רגע הפחד: מי יודע כמה חיידיקי צרעת הרעיף עליך כאשר נשק על לחיך בחיבה, כאשר הרים כוסית לחיך, כאשר חיבק אותך ברעות, ואו, כאשר באים לקחת אותו אל אי המצורעים, הוא מביט כך במין מבט שקט ומאשים, אך אתה מביט בו במבט מאשים לא סהות: אסור היה לו לחיות מצורע.